

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ
National Statistical Service of the Republic of Armenia

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՐԶԵՐԸ ԹՎԵՐՈՎ
2004 - 2008
MARZES OF THE
REPUBLIC OF ARMENIA IN FIGURES

Վիճակագրական ժողովածու
Statistical handbook

ԵՐԵՎԱՆ - 2009 - Yerevan

Տեղեկատվության բազմազանմամբ և տեղեկատվական հոսքերի ինտենսիվացմամբ բնութագրվող արդի աշխարհում էապես կարևորվում է «**վիճակագրական եռանկյունու անկյունները զբաղեցնող**», տարաբնեռ հակումներ ունեցող, պաշտոնական վիճակագրության երեք մասնակիցների՝ ռեսպոնդենտների, սպառողների և հարկատուների հնարավորին «**մեկտեղումը**», հատկապես՝ ազգային և միջազգային չափանիշներով պերցեպցիայի (կոմունիկացիոն ունակությունների համահարթեցման) պահանջների տեսանկյունով:

ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայությունը (ՀՀ ԱՎԾ) շնորհակալություն է հայտնում բոլոր ռեսպոնդենտներին (տեղեկատվություն տրամադրողներին), որոնց կողմից տրամադրված տեղեկատվության վրա է խարսխված սույն վիճակագրական հրապարակումը և ողջունում նրանց ու հարկատուների, որպես վիճակագրական տեղեկատվության սպառողների, արձագանքներն ու առաջարկները վերոհիշյալ նկատառումներով վիճակագրական հրապարակումների հետագա կատարելագործման համար:

Հրապարակումների հետագա կատարելագործման համար առաջարկությունները և մեկնաբանությունները, խնդրում ենք ներկայացնել ՀՀ ԱՎԾ աշխատակազմի վիճակագրական տեղեկատվության տարածման և մարկետինգի բաժին:

In present day world which is characterized by the information variety and intensity of informational flows, the possible “**combination**” of three participants of official statistics such as respondents, users and taxpayers, “**occupying the angels of statistical triangle**” having different dispositions, is of great importance, especially from viewpoint of perception requirements “**communication skills leveling**” by national and international levels.

The National Statistical Service of RA (NSS RA) would like to thank all the respondents who have supplied information for this statistical publication and from the above mentioned considerations welcomes any comments and suggestions from the respondents and taxpayers, as statistical users, for the future developments of statistical publication.

You are kindly asked to provide your comments and suggestions to the Division of Statistical Information Dissemination and Marketing of NSS RA concerning the future development of the publications.

0010, Երևան, Հանրապետության պորտոս, Կառավարական շենք, 3

Address: 3 Government House, Yerevan, 0010, Republic of Armenia

☎ (+ 374 10) 52-33-56

Ֆաքս / Fax: (+ 374 10) 52-19-21

Էլեկտրոնային փոստ / E-mail: info@armstat.am

ՀՀ ԱՎԾ կայքէջ <http://www.armstat.am> , <http://www.armstat.info> (հայելային կայքէջ)

Mirror website of the NSS RA official website <http://www.armstat.am> has already been functioning by the foollowing adress : <http://www.armstat.info>.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐԶԵՐԸ ԹՎԵՐՈՎ, 2009
MARZES OF THE REPUBLIC OF ARMENIA IN FIGURES, 2009

Վիճակագրական ժողովածու
Statistical handbook

Սույն ժողովածուն ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության առավել ամբողջական վիճակագրական հրապարակումն է, որն արտացոլում է երկրի սոցիալ-տնտեսական վիճակը 2004-2008թթ. միջակայքում՝ Հայաստանի Հանրապետության մարզերի կտրվածքով:

1995 թվականից՝ «Հայաստանի Հանրապետության վարչատարածքային բաժանման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն, հանրապետության տարածքը բաժանված է 11 մարզի, այդ թվում ք. Երևանը՝ մարզի կարգավիճակով (2008 թ. տարեվերջի դրությամբ):

Հայաստանի Հանրապետությունում առկա են 48 քաղաքներ և 949 գյուղական բնակավայրեր, որոնցից 9-ը ներառված են քաղաքային համայնքների կազմի մեջ, իսկ մնացած գյուղերը՝ 866 գյուղական համայնքներում:

Սույն հրապարակումը նախատեսված է վիճակագրական տեղեկատվություն սպառողին (օգտագործողին) ներկայացնել մանրամասն վիճակագրական տեղեկատվություն տարածաշրջանային (ռեգիոնալ) կտրվածքով:

Ժողովածուն նախատեսված է ընթերցողների լայն շրջանի համար:

Նախկինում հրապարակված որոշ ցուցանիշներ սույն հրապարակման մեջ ճշգրտված են:

The given handbook is the most complete statistical publication of the National Statistical Service of RA, reflecting socio-demographic and economic situation of the country by marzes for 2004-2008.

Since 1995, the republic has been divided into 11 marzes, including Yerevan with a marze status (as of the end of 2008).

There are 48 cities and 949 villages in the Republic of Armenia, 9 of which are included in the urban communities and the rest of villages (866) – in rural communities.

By this publication it was made attempt to present to statistical information user detailed statistical information by marzes (regions).

The handbook is foreseen for the wide cycle of readers.

Certain indicators published in the past are adjusted in the given publication.

Պայմանական նշաններ
Explanations of symbols

Երևույթը բացակայում է	<< - >>	Category not applicable
Տվյալները բացակայում են	<<...>>	Data not available
Չնչին մեծություն	<<0.0>>	Negligible magnitude
Տվյալները ճշգրտված են	<<◇>>	Data are adjusted
Առանձին դեպքերում բաղադրիչների գումարի և արդյունքի միջև աննշան տարբերությունները բացատրվում են տվյալների կլորացմամբ: The discrepancy between the totals and sum in some cases can be explained by using rounded data.		

Համառոտագրություններ
Abbreviations

մ	մետր	m	metre
մ ²	քառակուսի մետր	m ²	square metr
մ ³	խորանարդ մետր	m ³	cubic metre
կմ	կիլոմետր	km	kilometre
կմ ²	քառակուսի կիլոմետր	km ²	square kilometre
կգ	կիլոգրամ	kg	kilogram
տ	տոննա	t	tonne
հա	հեկտար	ha	hectare
հազ.	հազար	ths.	thousand
մլն.	միլիոն	mln.	million
մլրդ.կՎտ	միլիարդ կիլովատտ	bln.	billion
տոննա-կմ	տոննա-կիլոմետր	kW	kilowatt
%	տոկոս	t-km	tonne-kilometre
մ.թ.ա	մեր թվարկությունից առաջ	%	percentage
		B.C.	Before Christ

Հայաստանը, որպես հնագույն քաղաքակրթության բաղկացուցիչ մաս, հայտնի է վաղագույն ժամանակներից:

Մ.թ.ա. IV-II դարերում հայաբնակ շրջանները բաժանված էին երեք խոշոր վարչական միավորի՝ Փոքր Հայք, Օտիք և Մեծ Հայք, որոնք արդեն մ.թ.ա. II դարում դարձան անկախ պետություններ: Դրանց մեջ ամենից զորեղը Մեծ Հայքի պետությունն էր, որտեղ մ.թ.ա II դարից մինչև մ.թ. V դարը նախ թագավորում էին Արտաշեսյանները, ապա Արշակունիները:

Մեծ Հայքը բաղկացած էր 15 «աշխարհներից», որոնք բոլորը միասին ունեին 191 գավառ: Այդ «աշխարհներն» էին. Տայք, Բարձր Հայք, Չորրորդ Հայք, Աղձնիք, Կորճեք, Մոկք, Պարսկահայք, Փայտակարան, Արցախ, Ուտիք, Սյունիք, Գուգարք, Տուրուբերան, Վասպուրական և Այրարատ, որը ամենահայտնի աշխարհն էր, որպես քաղաքական, տնտեսական ու մշակութային կյանքի կենտրոն:

Նոր և նորագույն ժամանակներում պատմական Հայաստանի տարածքը բաժանված էր արևմտյան և արևելյան հատվածների, որոնք ընդգրկված էին Օսմանյան Թուրքիայի և Իրանի (1828 թվականից Ռուսաստանի) կազմում:

Խորհրդային տարիներին Հայաստանի տարածքը բաժանված էր 37 շրջանների:

Հայաստանի Հանրապետության ներկա վարչատարածքային բաժանումը՝ 10 մարզ և Երևան քաղաք, ձևավորվել է 1995 թ.-ին՝ համաձայն «Հայաստանի Հանրապետության վարչատարածքային բաժանման մասին» ՀՀ օրենքի:

Armenia as a constituent part of ancient civilization is known to history from ancient times.

Since IV-II century B.C. the Armenian-populated all districts had been divided into three big administrative units: Pokr Hayk, Tsopk and Mets Hayk that in II century B.C. became independent states. Among them the most powerful was Mets Hayk state, where since II century B.C. till V century B.C. first Artashesyans ruled, then Arshakunies.

The Mets Hayk contained of 15 lands that all together had 191 provinces. Those "lands" were followings: Tayk, Bardzr Hayk, Chorrord Hayk, Aghdznik, Korchek, Mokka, Parskahayk, Paytakaran, Artsakh, Utik, Syunik, Gugark, Turuberan, Vaspurakan and Ayrarat, that was the most known "land" as political, economic and cultural life centre.

In new and newest times the territory of historical Armenia was divided into western and eastern parts that were included in Osman Turkey and Iran (since 1828 in Russia).

In soviet times the Armenia's territory was divided into 37 districts.

The current administrative and territorial division of the Republic of Armenia - 10 marzes and Yerevan city has been formed in 1995 according to the RA Law "On administrative and territorial division of RA".